

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

« Avkriminalisering av bruk narkotika – og dermed av dei narkomane – og styrt, medisinsk bruk av heroin eller morfin i behandlinga, kan bli det første vesle steget i kampen både mot narkomarknaden og for meir humanitet for dei narkomane.

Hans Ebbing. Kronikk, side 19.

Nobelprisvinneren har ikke hatt mot til å utskrive medisinen han fant opp.

Paul Krugmans last

Erik S. Reinert

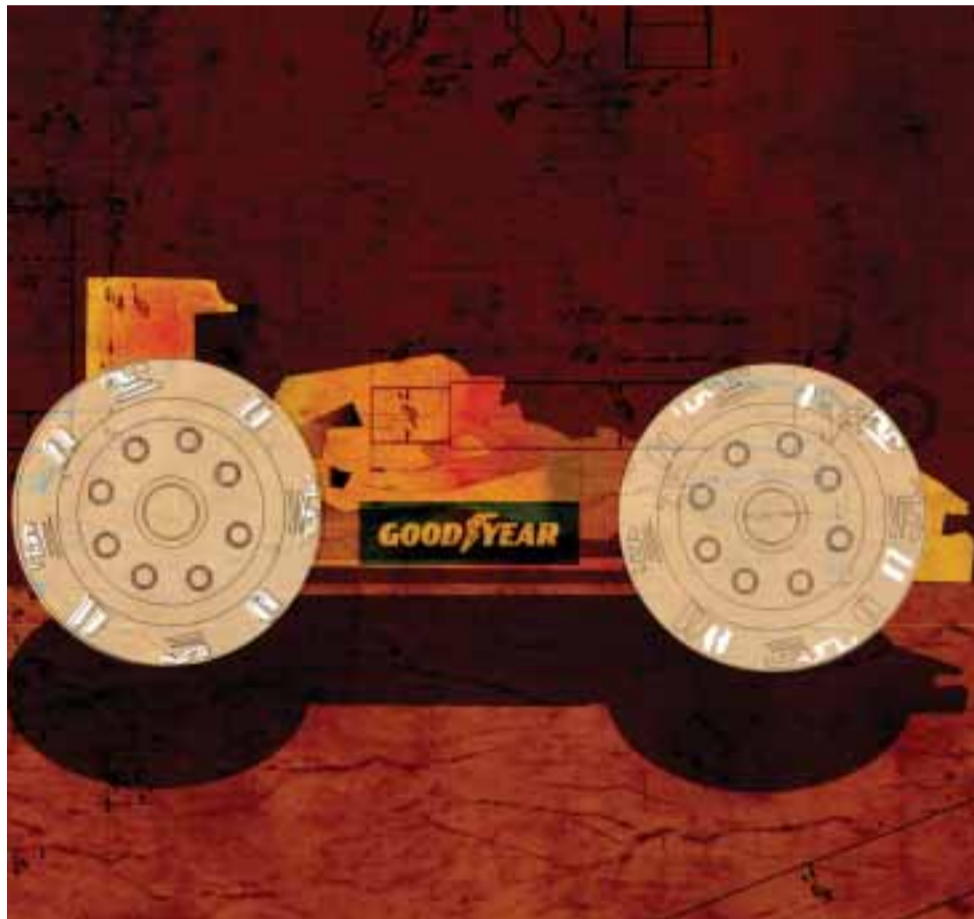
KRON
OG MYNT

Etter den første kontakten mellom Europa og den amerikanske kontinent ble det klart at Amerikas innbyggere ikke brukte hjulet, ikke engang høykulturene i Mexico og Peru. Det vakte derfor stor oppmerksomhet blant arkeologer på 1940-tallet da flere eksemplarer av før-columbianske leker med hjul ble funnet i Mexico. Det store spørsmålet var selvfølgelig hvorfor meksikanerne bare brukte hjulet til leketøy og ikke i det praktiske liv.

Denne uken får Paul Krugman Sveriges Riksbanks Nobelminnepris i økonomi. Da jeg for lenge siden kom over historien om lekene på hjul tenkte jeg øyeblikkelig på Krugman: Han står som det fremste eksempelet på produksjon av teoretiske modeller som økonomer leker seg med, men som ikke er tenkt brukt i virkeligheten. I min bok «Global økonomi» refererer jeg til økonomifagets to største uvaner eller laster: *Ricardos last* (etter David Ricardo) som består i å lage et økonomifag basert på forutsetninger som nærmest er tatt ut av luften, og *Krugmans last* som består i å finne opp modeller som er langt mer relevante som beskrivelser av virkeligheten enn Ricardos teorier, men å nekte å ta dem i bruk. Sammen låser de to lastene mange land inne i en produktionsstruktur som skaper fattigdom.

Krugman får Nobelprisen for å ha formalisert det som har vært hovedargumentet for industrialisering helt siden 1600-tallet – stordriftsfordelene eller økende skalautbytte som finnes i industriproduksjon – og for konsekvensene dette har for økonomisk geografi. Krugman gikk ikke tilbake i historien, men til Lenins «Imperialismen som Kapitalismens Høyeste Stadium» fra 1917. Krugmans artikler fra begynnelsen av 1980-årene gir støtte til Lenin og til radikale økonomer som Baran, Frank og Wallerstein, og til utviklingsøkonomer som Myrdal og Lewis. Han nevner dem alle.

Min doktorgrad som nettopp var forsvart da Krugmans «nye handelsteori» dukket opp i 1980 viste hvordan ujevn vekst oppstår fordi land som eksporterer råvarer får økte produktionskostnader ettersom de spesialiserer seg (avtagende avkastning) mens industriland får fallende kostnader (økende avkastning) og samtidig imperfekt konkurranse. At Krugman nå tok opp samme tema i formelle modeller

ILLUSTRASJON: KNUK LØVÅS KNUGUNN@ONLINE.NO

syntes jeg var flott. Endelig hadde nyklassisk økonomi innsett de enorme konsekvensene av stordriftsfordelene og deres fravær som forklaring på ujevn økonomisk vekst!

Jeg ble fort skuffet. Krugman sluttet å sitere utviklingsøkonomene, han fokuserte på stordriftsfordelene, som i seg selv – dersom man glemmer at råvarer adlyder den omvendte økonomiske loven (avtagende avkastning) – blir et argument for frihandel. Han var ennå ikke fylt 30, og det virket som han

«Kanskje vi nå får det moralske mot til å ta teoriene i bruk»

ble redd for konsekvensene av sine egne teorier. Det absurde er at den akademiske debatten om «strategisk handelspolitikk» som fulgte gikk parallelt med et enormt økonomisk-teoretisk og ideologisk hardkjør i stikk motsatt retning av det Krugman først hadde skrevet: På 1980- og 1990-tallet ble stadig flere små land fra Mongolia via Øst-Europa og Afrika til Latin-Amerika tvangsåpnet for frihandel gjennom sjokkterapi. Det gikk så fort at mye av industrien, den delen av økonomien som hadde stordriftsfordelene Krugman pekte på som så viktige, ikke hadde sjanse til å overleve. Hvorfor protesterte ikke Krugman og andre på det?

På en konferanse i 1996 som markerte 150-årsjubileet for opphevelsen av

Kornlovene (som skapte frihandel for korn) benyttet Krugman anledningen til å overhøve alle som ikke var enige i at David Ricardos handelsteori var «enormt sofistikert og ekstremt relevant for den moderne verden». I praksis skulle Ricardo leve alene.

Jeg husker spesielt en brasiliansk kollegas enorme vrede over at Krugman hadde modeller som forklarte underutvikling, men ikke hadde mot til å utskrive medisinen han hadde oppfunnet. Det hjelper ikke pasientene om legene har en masse medisiner på hyllene hvis de mangler moralsk mot til å skrive ut reseptene. Dette er *Krugmans last*. Hadde man vært interessert nok i virkeligheten kunne man funnet data som viser stordriftsfordelene og avtagende avkastnings rolle. Det var man ikke.

Jeg gleder meg over en pris til mannen som, for å bruke hans eget uttrykk, ledet faget vekk fra «minste matematiske motstands vei». Krugman får Nobelprisen for å ha formalisert teorier som engang var mainstream i tysk økonomi: industrialisering og geografi. Kanskje vi nå får det moralske mot til å ta teoriene i bruk.

Erik S. Reinert,
siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i
Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS)
ESR@nifo.no

Økonomene Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.ekonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Årets borger

Avisa Aften skal kåre «Årets Oslo-borger 2008».

Blant kandidatene er **Aslak Sira Myhre**, daglig leder av Litteraturhuset. Aslak er kandidat nummer 2.

Denne spalte vil oppfordre leserne til å sende «oslo2» på sms til 1905, så mye man har råd, tid og tommel til.

Seremonien der tidligere **RV-leder Hilde Haugsgjerd** (konstituert sjefredaktør i

Aftenposten) kårer siddis og tidligere **RV-leder Aslak Sira Myhre** til Årets Oslo-

borger, blir en godbit i historiebøkene.

Siddis og osloborger.

Nye trusler

Styret i Nei til EU har sendt ut en uttalelse under overskriften **EU truer nord-**

nord-menns sparepen-

ger. Ingen anstrengelser blir skydd for å forsvare overtaket på meningsmålingene.

EU og sparepenger.

Brennbart

NRK sendte i går en reportasje om alle **bran-**

nene her i landet, særlig i verneverdige bygg. Rapporten kom selvsagt i **Brennpunkt**.

Nå igjen

Forsidehenvvisning i Finansavisen til Trygve Hegnars leder: **Tøv fra Lundteigen**.

Slik går nu dagen.

Gode navn

Konstituert departementsråd **Villa Kulild** i Olje- og energidepartementet slutter, på grunn av litt for stor iver på Oslo Børs.

Ikke mange i embetsverket er oppkalt etter Pippi Langstrømpes berømte hus, **Villa Villekulla**.

teppet@klassekampen.no